

Joanna Kotlicka
Uniwersytet Łódzki
e-mail: kotlicka@uni.lodz.pl

31 MIĘDZYNARODOWA KONFERENCJA PROMIENI KOSMICZNYCH W ŁODZI JAKO PRZYKŁAD TURYSTYKI KONGRESOWEJ (STUDIUM PRZYPADKU)

Turystykę kongresową UNGER (1996) definiuje jako „kompleksową obsługę kongresów, zjazdów, sympozjów”, wyjaśniając, że jest to „całkowite zabezpieczenie potrzeb bytowych i rekreacyjnych uczestników i spraw związanych z organizacją obrad”. Szczególnym rodzajem turystyki kongresowej są konferencje naukowe, które w swym głównym celu są przede wszystkim ważnym wydarzeniem naukowym.

ŁOBOŻEWICZ i BIĘNCZYK (2001) oraz GAWORECKI (2007) umieszczają turystykę kongresową jako segment turystyki biznesowej, to jest takiej, w której podróż czy podróżujący ma cel służbowy. MIKA (2007), omawiając ekonomiczne aspekty tego rodzaju turystyki, cytując badania szwajcarskie i amerykańskie podkreślając olbrzymi potencjał ekonomiczny dla gospodarki, szczególnie miast i regionów oraz dużą dynamikę rozwoju tej formy turystyki. Badania polskie dotyczą najczęściej potencjalnej bazy (SIDORKIEWICZ 2007, MICHALAK, WARZOCHA 2007) bądź zakreślają obszar ewentualnych ekonomicznych skutków tej działalności gospodarczej (MAŁACHOWSKI 2005). Literatura fachowa branży turystycznej rozwija tematykę organizacji konferencji, przygotowania biur podróży do realizacji tego typu zleceń czy omawia warunki, jakie powinna spełniać baza lokalowa konferencji. Ciekawym ujęciem badawczym jest analiza zachowań uczestników turystyki kongresowej przeprowadzonych w najbardziej popularnych miejscach Krakowa (SEWERYN 2006). Turystyka kongresowa często jest formą turystyki międzynarodowej i w tym celu ujednoczana jest również statystyka międzynarodowa, oparta na definicji turystyki sformułowanej przez Światową Organizację Turystyki (*Metodologia...* 1998).

Badania wybranych aspektów turystyki kongresowej przeprowadzono przyjmując za podmiot badań 31 Międzynarodową Konferencję Promieni Kosmicznych (31 MKPK). Konferencja organizowana pod auspicjami Międzynarodowej Unii Fizyki Czystej i Stosowanej odbyła się w Łodzi w dniach 7–15 lipca 2009 r.

Jej organizatorami były Katedra Astrofizyki i Katedra Astrofizyki Wysokich Energii Wydziału Fizyki i Informatyki Stosowanej Uniwersytetu Łódzkiego wraz z łódzkim oddziałem Instytutu Problemów Jądrowych im. A. Sołtana. Było to spotkanie w ramach cyklicznych światowych konferencji, które odbywają się co dwa lata, każdorazowo w innym kraju. Międzynarodowa Konferencja Promieni Kosmicznych odbyła się w Polsce po raz drugi. Poprzednia, w roku 1947 w Krakowie, inicjowała ten cykl międzynarodowych spotkań. Konferencje te, to najważniejsze forum tej dziedziny fizyki, podczas którego uczeni z całego świata prezentują swoje najnowsze osiągnięcia i relacjonują wyniki eksperymentów przeprowadzanych w laboratoriach.

Celem podjętych badań było dokonanie analizy wybranych aspektów turystyki towarzyszących konferencji naukowej. Wybrano je nawiązując do głównych trzonów definicji turystyki kongresowej UNGERA (1996), a więc spraw bytowych, zagospodarowania czasu wolnego uczestników konferencji oraz organizacji obrad. Materiał źródłowy stanowiły zasoby informacyjne strony internetowej 31 MKPK (31 ICRC), materiały organizatorów konferencji oraz własne badania terenowe i ankietowe.

Konferencja liczyła 758 uczestników z tego 708 osób z zagranicy, co podkreśla wybitnie międzynarodowy jej charakter. Najwięcej, 60% wszystkich uczestników konferencji, przybyło z Europy – z 20 krajów naszego kontynentu. Najliczniejsza jednak grupa przybyła ze Stanów Zjednoczonych 119 osób (16,8%), a zatem co szósty uczestnik konferencji był fizykiem z ośrodka amerykańskiego. Niemal tak samo liczebną grupę stanowili fizycy z Niemiec (111 osób), a kolejnymi licznymi grupami byli pracujący w ośrodkach naukowych Japonii (91 osób), Włoch (82) i Rosji (73) (tab. 1).

Należy podkreślić, że przybycie z danego kraju nie było równoznaczne z miejscem pochodzenia czy sta-

łego zameldowania, bowiem specyfiką tej dyscypliny naukowej są badania międzynarodowe. Projekty badawcze mogą być realizowane przez kilka ośrodków naukowych w różnych krajach, eksperymenty badawcze prowadzone są na ogół w międzynarodowych zespołach, a z tymi warunkami wiąże się fakt przepływu badaczy między ośrodkami naukowymi; często

jest to pobyt wieloletni. Geograficzne pochodzenie uczestników 31 MKPK określono zatem na podstawie deklaracji składanej przy zgłoszeniu na konferencję odzwierciedla miejsca ośrodków badawczych. Według tych deklaracji w konferencji wzięli udział fizycy z 43 krajów świata. Na podstawie materiałów zebranych podczas badań w bazie noclegowej, z której korzystali uczestnicy konferencji można była dokonać korekty wcześniejszych wniosków, bowiem dokumentem zameldowania w hotelach jest paszport. Wydłużyło to listę krajów pochodzenia fizyków i pozwoliło stwierdzić, że uczestnikami 31 Międzynarodowej Konferencji Promieni Kosmicznych organizowanej przez Uniwersytet Łódzki byli fizycy pochodzący z ponad 50 krajów świata.

Badania bazy noclegowej uczestników 31 MKPK Łodzi przeprowadzono w dwu aspektach: śledząc korzystanie z bazy proponowanej przez organizatorów konferencji i bazę faktycznie wykorzystaną w czasie konferencji.

Organizatorzy przygotowali informację o bazie noclegowej Łodzi, pozostawiając uczestnikom decyzję skorzystania z niej oraz bezpośredni kontakt z hotelem. Była to rola pośrednika. Informacja umieszczona została w dwu segmentach na stronie internetowej 31 MKPK, w zakładce „zakwaterowanie”. Pierwszy to link przenoszący do angielskiej wersji strony Wirtualna Łódź, przez który można było mieć dostęp do informacji o bazie noclegowej Łodzi, z wyszczególnieniem wszystkich łódzkich hoteli i przejściem do strony internetowej każdego z nich. Odwiedzający stronę mieli zatem możliwość zapoznania się z całą bazą hotelową miasta, ze standardem każdego hotelu i ceną miejsca noclegowego oraz rezerwowaniem go *on line* w systemie, jaki istnieje w każdym z hoteli.

Drugim segmentem informacji była lista miejsc noclegowych sugerowanych przez organizatorów. Kryterium doboru miejsc stanowiło bliskie położenie względem miejsca obrad i zróżnicowany standard hoteli. Była to propozycja od 3-gwiazdkowego hotelu po noclegową bazę studencką. Proponowane przez organizatorów były hotele grupy Centrum, tj. hotele Centrum, Polonia, Savoy i Światowit. Ta grupa hoteli dodatkowo wprowadziła na swoje główne strony internetowe zaproszenia dla uczestników Konferencji i „przejścia” z tych zaproszeń do angielskiej wersji formularzy rezerwujących. Rozwiązanie to było z jednej strony ułatwieniem dla poszukujących, a z drugiej elementem działań marketingowych hoteli. Innymi proponowanymi hotelami były: Grand Hotel Orbis, Hotel Reymont, Hotel Ibis i w końcowej fazie włączono nowo otwarty hotel Andel's. Wśród sugerowanych przez organizatorów miejsc noclegowych były również dwa obiekty z bazy noclegowej Uniwersytetu Łódzkiego, tj. hotel Centrum Konferencyjno-Szkoleniowego i X Dom

T a b e l a 1 . Geograficzne pochodzenie uczestników 31 MKPK w Łodzi w 2009 r.

Kraj przybycia	Liczba uczestników	w % ogólnej liczby uczestników
USA	119	15,7
Niemcy	111	14,6
Japonia	91	12,0
Włochy	82	10,8
Rosja	73	9,6
Polska	50	6,6
Francja	35	4,6
Meksyk	18	2,4
Hiszpania	15	2,0
Holandia	13	1,7
India	13	1,7
Czechy	12	1,6
Szwajcaria	12	1,6
Argentyna	11	1,5
Chiny	11	1,5
RPA	11	1,5
Wielka Brytania	11	1,5
Portugalia	10	1,3
Szwecja	8	1,1
Finlandia	7	0,9
Brazylia	5	0,7
Armenia	3	0,4
Belgia	3	0,4
Iran	3	0,4
Irlandia	3	0,4
Kanada	3	0,4
Korea Płd.	3	0,4
Tajwan	3	0,4
Algieria	2	0,3
Australia	2	0,3
Rumunia	2	0,3
Słowacja	2	0,3
Egipt	1	0,1
Grecja	1	0,1
Gruzja	1	0,1
Izrael	1	0,1
Kazachstan	1	0,1
Korea Płn.	1	0,1
Nowa Zelandia	1	0,1
Serbia	1	0,1
Wenezuela	1	0,1
Węgry	1	0,1
Bangladesz	1	0,1
Razem	758	100,0

Ź r ó d ł o: Opracowanie własne na podstawie zgłoszeń na konferencję.

Studenta. Rezerwacji w tych obiektach należało jednak dokonać osobiście pocztą mailową.

Przeprowadzone w czasie trwania konferencji badania w bazie noclegowej wykazały, że 80% uczestników skorzystało z miejsc sugerowanych przez organizatorów, blisko połowa wybrała hotele, a ponad 1/3 bazę noclegową Uniwersytetu (tab. 2). Wybrane hotele położone są względem siebie niemal w sąsiedztwie, tuż obok dworca kolejowego, w centrum miasta i stosunkowo blisko miejsca obrad. Najpopularniejszy były trzygwiazdkowy hotel Centrum. Zamieszkało w nim 177 fizyków z 26 krajów, najwięcej z Niemiec (39 osób), Włoch (37), Japonii (28) i USA (24). W hotelu Polonia Pałast (nie objętym kategoryzacją) zatrzymało się 55 osób, w tym 17 z Niemiec, siedem z Rosji, po cztery z Holandii i USA. W dwugwiazdkowym hotelu Savoy zamieszkały 54 osoby, w tym m.in. po osiem osób z Włoch i Japonii, po sześć z Francji i Finlandii, cztery z Izraela. Stosunkowo niewiele osób wybrało Grand Hotel Orbis o równie dobrym położeniu i dobrej renomie. Niewybrane były hotele położone dalej od miejsca obrad, jak hotel Światowit czy hotel Reymont, mimo dobrej oferty.

T a b e l a 2. Baza noclegowa uczestników
31 MKPK w Łodzi w 2009 r.

Obiekty	Liczba osób zakwaterowanych	W % liczby uczestników konferencji
Baza noclegowa UŁ	240	33,90
- X Dom Studenta	167	23,59
- Hotel CKS UŁ, ul. Kopcińskiego	63	8,90
- Hotel CKS UŁ, ul. Rogowska	10	1,41
Hotele miejskie sugerowane przez organizatorów	320	45,20
- Centrum (trzygwiazdkowy)	177	25,00
- Polonia Palace (bez gwiazdkowy)	55	7,77
- Savoy (dwugwiazdkowy)	54	7,63
- Grand „Orbis” (trzygwiazdkowy)	20	2,82
- Światowid (trzygwiazdkowy)	6	0,85
- Reymont (trzygwiazdkowy)	8	1,13
Inne miejsca noclegowe	148	20,90
- Campanile	15	2,12

Ź r ó d ł o: Opracowanie własne na podstawie badań terenowych.

Ponad 1/3 uczestników konferencji wybrała miejsca w bazie noclegowej Uniwersytetu. W X Domu Studenta zakwaterowało się 167 gości, i w tym obiekcie noclegowym było największe zróżnicowanie pod względem geograficznego pochodzenia uczestników. Zamieszkali w nim fizycy z 31 krajów, najwięcej z Rosji – 48 osób, zdecydowana większość z Indii, Argentyny i Chin (po osiem osób), ponadto 14 osób z Niemiec i 13 z USA. W hotelu Centrum Konferencyjno-Szkoleniowego Uniwersytetu Łódzkiego (CKS UŁ)

zatrzymały się 63 osoby z 20 krajów. Osobom, którzy poszukiwali taniego noclegu i w tej sprawie kontaktowali się z organizatorami, zaoferowano noclegi w hotelu UŁ przy ulicy Rogowskiej – położonym na peryferiach miasta. Nocowało w nim 10 osób (tab. 2).

Bazę noclegową 31 MKPK stanowiły w większości miejsca, które zostały wskazane przez organizatorów, ale tylko te, które miały dobre położenie względem miejsca obrad i dobre położenie komunikacyjne. Wykorzystana została zatem informacja przygotowana przez organizatorów, ale wybór dokonany był przez uczestników.

31 MKPK była konferencją długą (trwającą dziewięć dni) i dużą z uwagi na liczebność uczestników oraz bogaty program, wobec czego wymagała określonych warunków organizacyjnych, przemyślanego harmonogramu i synchronizowania poszczególnych części. W konferencji zaplanowany był segment skierowany do wszystkich uczestników – sesje plenarne, prezentacje tematów wiodących oraz wykłady zaproszonych gości z zamówionymi wykładami, a także segment konferencji z prezentacjami wyników badań. Ten podzielony został na siedem głównych zagadnień, a w ramach każdego z nich przygotowano kilka szczegółowych bloków tematycznych. Ogółem w trzynie referatowym konferencji było ok. 450 prezentacji. Drugą formę prezentacji wyników badań stanowiły sesje posterowe; zaprezentowanych zostało ponad 570 posterów w trzech sesjach posterowych.

Całkowita organizacja konferencji leżała w gestii Uniwersytetu Łódzkiego. Miejscem obrad 31 MKPK był nowy, największy i najlepiej wyposażony obiekt uczelni, jakim jest budynek Wydziału Prawa i Administracji przy rondzie Solidarności. Do dyspozycji konferencji oddano cztery aule – największa miała pojemność 500 miejsc, druga 400 miejsc, a dwie mniejsze mogły pomieścić po 200 osób. Były to dobre warunki do przeprowadzenia obrad w sekcjach, natomiast sesje plenarne wymagały reorganizacji i prowadzone były w dwu aulach jednocześnie. Sytuacja taka mogła mieć miejsce dzięki wykorzystaniu technik audiowizualnych, m.in. telebimu, telewizora dużych rozmiarów i specjalnego nagłośnienia. Atutami organizacyjnymi konferencji były przygotowywane skumulowane prezentacje referatów dla każdej sesji obrad, dostęp do bezprzewodowego Internetu w całym obszarze konferencyjnym i transmisje obrad plenarnych przez Internet, co dawało możliwość fizykom na całym świecie uczestniczenia w czasie rzeczywistym w tym tak ważnym dla nich wydarzeniu. Należy podkreślić, że transmisja internetowa w konferencjach tego cyklu miała miejsce po raz pierwszy podczas tych światowych spotkań, co dodatkowo podniosło prestiż łódzkiego ośrodka naukowego jako organizatora.

Organizacja konferencji zarówno w wymiarze prezentacji merytorycznych, jak i bezkolizyjnego funkcjo-

nowania tak dużej zbiorowości w całości spoczywała na uczelni, przede wszystkim na pracownikach Wydziału Fizyki. Ponadto w przedsięwzięciu brał również udział pion administracyjny uczelni i specjalizująca się w nowych mediach jednostka międzywydziałowa.

Jak wspomniano wcześniej, 31 MKPK była konferencją długą, bowiem trwała dziewięć dni. Dzień wypełniony był sesjami naukowymi, które odbywały się w dni robocze, a niedziela była dniem wolnym. Zagospodarowanie czasu wolnego rozpatrzono w dwu ujęciach. Pierwszy stanowiły propozycje przygotowane przez organizatorów, drugi natomiast samodzielne zagospodarowanie czasu wolnego przez każdego z uczestników konferencji.

Organizatorzy przygotowali kilka różnych propozycji, jedne były wpisane do programu, inne były fakultatywne. Poza dwoma spotkaniami towarzyskimi, pozostałe oferty miały na celu przybliżenie wiedzy o mieście i kraju. Dla bliższego poznania historii miasta zaprezentowano film A. Wajdy „Ziemia obiecana”; pokazano go w największej auli, trzeciego dnia konferencji, po zakończeniu całonocnego programu naukowego. Film obejrzała większa część uczestników konferencji.

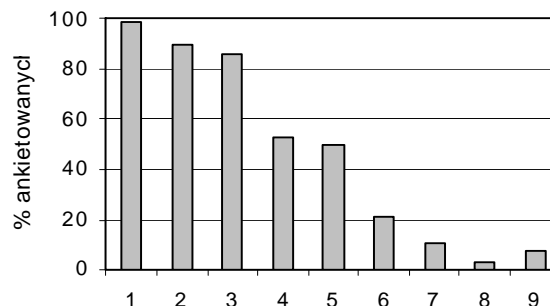
Kolejną propozycją była wycieczka po Łodzi, ale zaplanowano ją równolegle z sesjami naukowymi, dlatego zaproponowano dwa terminy – czwartego i piątego dnia konferencji, w godzinach popołudniowych. Trasa wycieczki obejmowała miejsca związane z historią miasta. Na realizację tego punktu programu przeznaczono tylko dwie godziny. W programie był przejazd kilkoma ulicami miasta z trzema przystankami w takich miejscach, by można było obejrzeć z zewnątrz kilka obiektów. Wykonanie tego zadania zlecono jednemu z łódzkich profesjonalnych biur podróży. W wycieczce wzięło udział ok. 50% uczestników konferencji, a jej koszt mieścił się w ramach wpisowego na konferencję.

Na niedzielę, dzień wolny od obrad, organizatorzy zaproponowali wycieczki poza Łódź, do Krakowa, Torunia oraz Żelazowej Woli i Nieborowa. Obsługę tego punktu programu zlecono biurowi podróży w Warszawie. Była to impreza dodatkowo płatna. Tę propozycję krajoznawczego spędzenia czasu wolnego przedstawili organizatorzy na wiele miesięcy wcześniej (na stronie internetowej) i, podobnie jak w przypadku bazy noclegowej, rola organizatorów sprowadzała się jedynie do pośredniczenia. Każdy z uczestników bezpośrednio kontaktował się z biurem, rezerwował miejsce oraz uiszczał opłaty na konto biura. Ostatecznie do skutku doszły jedynie wycieczki do Krakowa, na którą pojechały 32 osoby, i do Torunia, w której wzięło udział 12 osób (4,6%, 1,8% uczestników konferencji). Wycieczki te nie cieszyły się zainteresowaniem prawdopodobnie z powodu zbyt wysokiej ceny.

Badania samodzielnego zagospodarowania czasu wolnego przez uczestników konferencji przeprowadzono metodą ankietową w przedostatnim dniu konferencji, kiedy pozostali na niej ci, którzy przyjechali na całą konferencję. Było już wówczas mniej uczestników, poniżej 500 osób. Rozdano ponad 250 formularzy ankiet (co drugiemu uczestnikowi), zwróconych zostało 66 wypełnionych ankiet, a więc 26,5% w stosunku do rozdanych ankiet i ok. 13–15% w stosunku do ówczesnej liczby uczestników konferencji. Pytania w ankiecie dotyczyły wykorzystania propozycji złożonych przez organizatorów, tj. udziału w wycieczkach po Łodzi i poza Łódź, formy spędzania czasu w dzień wolny od obrad i w dniach obrad, o odwiedzane miejsca w Łodzi oraz o miejsca odwiedzane w Polsce. Pytano również o źródła informacji o Łodzi.

W wyniku badań ustalono, że niemal wszyscy ankietowani byli w Łodzi po raz pierwszy, a jedynie dwie osoby były tu wcześniej. Większość ankietowanych skorzystała z propozycji złożonych przez organizatorów, ale była to głównie wycieczka po Łodzi. Z wycieczek poza Łódź skorzystało tylko 6 osób, tj. 9% ankietowanych. Natomiast 29 osób, tj. 44% ankietowanych nie skorzystało z żadnych propozycji turystyczno-krajoznawczych zaproponowanych przez organizatorów.

Samodzielnie zorganizowany czas wolny był w większości przeznaczony na poznanie Łodzi i Polski, wynika to z 80% ankiet. Jednak co piąta ankietowana zawierała niejasną odpowiedź, a dwie zdecydowaną odpowiedź, że poznawanie miasta ankietowanego nie interesuje. W niedzielę, dzień wolny od obrad, poza Łódź samodzielnie wyjechało 19 ankietowanych osób (28,8%), z tego do Warszawy sześć osób, do Krakowa cztery osoby, do Torunia trzy, do Auschwitz pięć, do Częstochowy jedna osoba. Pozostali spędzili ten dzień w Łodzi i równo połowa ankietowanych (33 osoby) określiła, że były to wycieczki po mieście.

Rys. 1. Miejsca w Łodzi odwiedzane przez uczestników 31 MKPK w Łodzi w 2009 r.

1 – spacer Piotrkowską, 2 – pub lub restauracja na Piotrkowskiej, 3 – spacer ulicami miasta, 4 – centrum handlowe, 5 – odpoczynek w parku, 6 – muzeum, 7 – świątynia, 8 – wycieczka na obrzeża miasta, 9 – inne

(źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych)

Z miejsc odwiedzanych w Łodzi wszyscy ankietowani wymieniali spacer ulicami miasta i spacer ulicą Piotrkowską oraz prawie wszyscy pobyt w pubie lub restauracji. Ponad połowa ankietowanych (53%) odwiedziła centra handlowe, do muzeów trafił co piąty (21,2%), a co dziesiąty był w świątyni (10,6%). Dwie osoby wybrały się na wycieczkę na obrzeża miasta (rys. 1). Co drugi ankietowany szukał odpoczynku w parku, ale ciekawe, że nikt nie skorzystał z pływalni, mimo że były to upalne dni lipca i informacja o pływalni uczelnianej znajdującej się w pobliżu miejsca obrad wyłożona była w hollu konferencyjnym. Niektórzy niedzielę spędzili w hotelu. Spośród muzeów odwiedzane było Muzeum Fabryki w Manufakturze i Muzeum Kinematografii. Pojedyncze osoby wymieniały ponadto takie miejsca, jak: Ogród Botaniczny (Palmiarnia), cmentarz żydowski i obszar getta.

Kolejną kwestią badaną ankietowo były źródła informacji o Łodzi. Jak stwierdzono, prawie wszyscy poszukiwali informacji o mieście, tylko jedna osoba odpowiedziała, że nie interesuje ją miasto, a dwie nie dały żadnej odpowiedzi. Większość osób informacje o Łodzi czerpała z wielu źródeł. 25 osób zadowolilo się informacją z jednego źródła, 21 osób sięgnęło do dwóch, a 17 ankietowanych do więcej niż dwu źródeł. Najpopularniejszy był Internet, korzystało z niego blisko 60% ankietowanych, 15 osób (22,7%) z przewodnika pobranego w hotelu, znaczna grupa, 16 osób, uzyskała informacje o Łodzi od znajomych (24,2%). Ponad połowa ankietowanych używała planu miasta i korzystała z informacji w nim zawartych (tab. 3). Interesujący jest fakt, że co piąty ankietowany (13 osób) przywiózł własny przewodnik turystyczny.

Przyjazd na konferencję naukową do Łodzi był dla wielu również okazją do poznania Polski. Blisko 2/3 ankietowanych wiązała z pobytem w Łodzi poznanie innych miejsc w Polsce, najczęściej wskazywano Warszawę – 27 razy i Kraków – 18, Auschwitz sześć

razy, Toruń cztery, Częstochowę i Wrocław po jednym razie, ale 24 osoby (ponad 1/3) nie miały takich planów. Spośród wszystkich ankietowanych siedem osób (ponad 10% badanej zbiorowości) nie było na żadnej wycieczce, nie zwiedzało miasta w niedzielę i nie było tym zainteresowanych.

Zaprezentowane wyniki badań dużej międzynarodowej konferencji naukowej objęły jedynie kilka wątków z szerokiego wachlarza zagadnień turystyki kongresowej. Pozwalają one sformułować kilka wniosków.

– Zorganizowanie konferencji spoczywało na uczelni, w niewielkim tylko stopniu korzystano z przedsięwzięcia turystycznych.

– W organizacji konferencji i całym spektrum zagadnień turystycznych dużą rolę odgrywała informacja internetowa.

– Uczestnicy konferencji zamawiając noclegi nie wykazywali zainteresowania hotelami najwyższej kategorii, preferowano średni standard, a wielu wybrało bazę studencką.

– Z przyjazdem na konferencję naukową jej uczestnicy wiązało poznanie miasta i kraju. Dla większości uczestników było to dążenie zamierzone, przemyślane i przygotowane.

Z powyższego wynika, że konferencja naukowa obok swego głównego celu, naukowego, wiąże wiele aspektów turystyki, będąc tym samym formą turystyki określaną turystyką kongresową.

BIBLIOGRAFIA

- 31st International Cosmic Ray Conference, Łódź 2009, [on line] <http://icrc2009.uni.lodz.pl> [dostęp: czerwiec-lipiec 2009].
- GAWORECKI W.W., 2007, *Turystyka*, wyd. 5. PWE, Warszawa.
- ŁOBOŻEWICZ T., BIENIŃCZYK G., 2001, *Podstawy turystyki*, Wyższa Szkoła Ekonomiczna, Warszawa.
- MAŁACHOWSKI K., 2005, *Rola i znaczenie turystyki kongresowej*, *Ekonomiczne Problemy Turystyki*, nr 4, s. 75–82.
- Metodologia Unii Europejskiej w dziedzinie turystyki*. 1998, Warszawa, GUS,
- MICHALAK J., WARZOCHA Z., 2007, *Turystyka biznesowa jako produkt łagodzący skutki sezonowości w działalności hotelarskiej*, *Ekonomiczne Problemy Turystyki*, nr 9, s. 191–195.
- MIKA M., 2007, *Formy turystyki biznesowej*, [w:] *Turystyka*, W. Kurek (red.), PWN, Warszawa, s. 300–313.
- SEWERYN R., 2006, *Zachowania uczestników turystyki kongresowej (na podstawie wyników badań ruchu turystycznego w Krakowie)*, *Zeszyty Naukowe, Akademia Ekonomiczna w Krakowie*, nr 704, s. 37–55.
- SIDORKIEWICZ M., 2007, *Zagospodarowanie turystyczne Szczecina jako niezbędny element turystyki konferencyjnej*, *Ekonomiczne Problemy Turystyki*, nr 8, s. 295–303.
- UNGER Z., 1996, *Turystyka kongresowa*, *Rocznik Dydaktyczny, Wyższa Szkoła Turystyki i Hotelarstwa w Warszawie*, s. 34–38.

T a b e l a 3. Pozyskiwanie informacji o Łodzi przez uczestników 31 MKPK w Łodzi w 2009 r.

Źródło informacji o Łodzi	Liczba odpowiedzi	% ankietowanych
Internet	39	59,1
Plan miasta	35	53,0
Znajomi	16	24,2
Przewodnik z hotelu	15	22,7
Przewodnik przywieziony ze sobą	13	19,7
Inne źródła	6	9,1
Brak odpowiedzi lub brak zainteresowania	2	3,0

Ź r ó d ł o: Opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.